

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 38/2009 vp

Hallituksen esitys laeiksi kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain, mielenterveyslain, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetun lain sekä Sosiaali- ja terveystalalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 18 päivänä syyskuuta 2009 lähettänyt sosiaali- ja terveystalaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain, mielenterveyslain, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetun lain sekä Sosiaali- ja terveystalalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain muuttamisesta (HE 151/2009 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lakimies Kirsi Ruuhonen, sosiaali- ja terveystalministeriö
- ylikomisario Tommi Reen, sisäasiainministeriö
- osastopäällikkö, läänin sosiaali- ja terveystalneuvos Esa Ellala, Etelä-Suomen lääninhallitus

- terveydenhuollon tarkastaja Ansa Sonninen, Itä-Suomen lääninhallitus
- pääjohtaja Pekka Puska, tutkimuspäällikkö Ilmo Keskimäki ja yksikön päällikkö Jaana Suvisaari, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
- apulaisjohtaja Ritva Kujala, Valvira, Sosiaali- ja terveystalalan lupa- ja valvontavirasto
- tilastopäällikkö Mari-Anna Berg, Tilastokeskus
- hallinnollinen ylilääkäri Lasse Lehtonen, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä
- terveystaloliittinen asiantuntija Mikko Nenonen, Suomen Lääkäriliitto.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Suomen Kuntaliitto
- Niuvanniemen sairaala
- Palkansaajajärjestö Pardia ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kuolemansyyn selvittämisestä annettua lakia, mielenterveyslakia, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta annettua lakia sekä Sosiaali- ja terveystalalan lupa- ja valvontavirastosta annettua lakia.

Esityksen tarkoituksena on siirtää lääninhallituksilla ja Sosiaali- ja terveystalalan lupa- ja valvontavirastolla aiemmin olleet oikeuslääkintään ja oikeuspsykiatriaan liittyvät tehtävät Terveyden ja hyvinvoinnin laitokseen.

Tavoitteena on parantaa oikeuslääketieteellisen kuolemansyynselvittämistoiminnan koordinaointia nykyisestä ja näin taata toiminnan laadullisesti asianmukainen jatkuvuus myös tulevaisuudessa. Lisäksi tavoitteena on järjestää oikeuspsykiatristen tutkimusten ja hoidon viranomaistehtävät tarkoituksenmukaisella tavalla sekä saada tutkimuksellista ja mielenterveystyö-

hön, erityisesti oikeuspsykiatristen potilaiden hoidon suunnitteluun ja toteuttamiseen, liittyvää hyötyä.

Esitys liittyy valtion vuoden 2010 talousarvioesitykseen.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Lääninhallitusten ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston oikeuslääkinnän ja oikeuspsykiatrian tehtävät ehdotetaan siirrettäviksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitokseen. Tehtävät siirtyisivät alkuvaiheessa nykymuodossaan, koska kyse on perustelujen mukaan viranomaistehtävistä, joissa ei saa organisaatiomuutosten vuoksi syntyä keskeytyksiä tai viivästyksiä. Uudistuksessa tarkoitettuja tehtäviä hoitava henkilökunta on pääosin tarkoitus siirtää Terveyden ja hyvinvoinnin laitokseen vanhoina työntekijöinä. Valiokunta pitää ehdotettuja organisaatiomuutoksia tarkoituksenmukaisina ja ehdottaa lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina.

Oikeuslääkintä

Poliisin on suoritettava tutkimus kuolemansyyn selvittämiseksi silloin, kun kuoleman ei tiedetä aiheutuneen sairaudesta tai kun vainaja ei viimeisen sairautensa aikana ole ollut lääkärin hoidossa. Samoin toimitaan esimerkiksi silloin, kun kuoleman epäillään johtuneen rikoksesta, tapaturmasta tai hoitotoimenpiteestä tai kun kuolema on tapahtunut muuten yllättävästi. Valtaosassa näistä tapauksista määrätään myös tehtäväksi oikeuslääketieteellinen ruumiinavaus. Viime vuosikymmenten aikana oikeuslääketieteellisten ruumiinavausten määrä on kasvanut huomattavasti ja lääketieteellisten ruumiinavausten määrä on vähentynyt. Poliisin määräyksestä tapahtuvia oikeuslääketieteellisiä ruumiinavauksia tehdään jo lähes 25 prosentissa

kuolemantapauksista, mikä on kansainvälisessä vertailussa huomattavan suuri osuus. Valiokunnan käsityksen mukaan on tarpeen arvioida mahdollisuuksia oikeuslääketieteellisten ruumiinavausten määrän vähentämiseen säädöksiä ja toimintatapoja muuttamalla, muun muassa käyttämällä nykyistä useammin muita keinoja kuolemansyyn varmistamiseksi.

Suomessa on 45 oikeuslääketieteen erikoislääkäreitä, joista 33 on alle 63-vuotiaita. Läänioikeuslääkärin tehtävissä toimii 18 oikeuslääketieteen erikoislääkäreitä. Yksittäisten oikeuslääkärin suorittama avausmäärä on muodostunut jopa kaksinkertaiseksi kansainvälisiin suosituksiin verrattuna, mikä on osaltaan vähentänyt alalle hakeutumista ja pahentanut oikeuslääkärinpulaa. Suuri työkuormitus on esityksen mukaan aiheuttanut viiveitä lausuntojen ja kuolintodistusten valmistumisessa, mutta hautauslupien antamisessa tai tietojen antamisessa väestötietojärjestelmään ei kuitenkaan ole ollut merkittäviä viiveitä.

Lääninhallitusten vastuulla olevat oikeuslääketieteelliset ruumiinavaukset tehdään käytännössä yliopistojen oikeuslääketieteen laitosten ja sairaanhoitopiirien tiloissa, joiden käytöstä lääninhallitukset ovat tehneet sopimukset. Esityksen perustelujen mukaan valtakunnallisen koordinaation puute on vaikeuttanut oikeuslääketieteellisen ruumiinavaustoiminnan kehittämistä ja johtanut eroihin lääninhallitusten ja sairaanhoitopiirien välisissä sopimuksissa. Valiokunta toteaa, että nyt esitetyllä valtakunnallisella ohjauksella voidaan parantaa toiminnan yhdenmukaisuutta, mutta oikeuslääkäreiden eri-

koistumiskoulutukseen liittyviin ongelmiin on edelleen pyrittävä löytämään toimivia ratkaisuja. Valiokunta pitää välttämättömänä, että oikeuslääkäripulan vähentämiseksi oikeuslääkäreiden koulutusta kehitetään ja määrää lisätään nykyisestä.

Läänioikeuslääkäreiden virat ehdotetaan siirrettäväksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitokseen. Valiokunta toteaa, ettei virkojen siirtäminen kuitenkaan merkitse toimintojen keskittämistä, vaan oikeuslääkärit toimisivat jatkossakin alueellisesti. Tämä on tärkeää muun muassa poliisin kanssa tehtävän yhteistyön jatkuvuuden kannalta. Aluehallintovirastoihin jäävän henkilökunnan työpanosta ja osaamista voidaan myös hyödyntää aluehallintovirastojen kanssa tehtävillä ostopalvelusopimuksilla.

Lääninhallituksissa olevan toimistohenkilökunnan virkoja ei tässä vaiheessa ehdoteta siirrettäväksi, koska pääosan tehtäviin kuuluu myös muita kuin oikeuslääketieteelliseen ruumiinavaustoimintaan liittyviä tehtäviä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan avustavan henkilökunnan osalta selvitykset siirtymisestä ovat käynnissä ja tarkoitus on mahdollisuuksien mukaan siirtää virkoja henkilöineen. Valiokunta pitää tärkeänä, että uudistuksen yhteydessä nykyisen henkilöstön asema järjestetään ja palvelussuhteen pysyvyys turvataan valtion henkilöstön aseman järjestämisestä organisaation muutostilanteissa annetun valtioneuvoston periaatepäätöksen (23.3.2006) mukaisesti.

Oikeuspsykiatriset toiminnot

Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontaviraston oikeuspsykiatrian tehtäväalueen toiminnot (yhteensä 4 virkaa) ja oikeuspsykiatrian lautakunta ehdotetaan siirrettäväksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitokseen. Oikeuspsykiatrian tehtäväalueella koordinoidaan rikoksesta syytettyjen henkilöiden mielentilatutkimuksia ja vaarallisuuden arviointeja ja ratkaistaan esimerkiksi kunkin tutkittavan sijoittaminen tarkoituksenmukaiseen tutkimuspaikkaan. Oikeuspsykiatristen asioiden lautakunta antaa lausuntoja tuomioistuimen määräämistä mielentilatutkimuksista ja määrää potilaan tarvittaessa mielentilatutkimuksen jälkeiseen psykiatriseen hoitoon sekä päättää tällaisen hoidon lopettamisesta.

Valiokunta katsoo, että oikeuspsykiatristen toimintojen siirtämisellä Terveyden ja hyvinvoinnin laitokseen voidaan yhdistää keskusvirastojen psykiatrinen asiantuntemus tarkoituksenmukaiseksi kokonaisuudeksi ja edistää oikeuspsykiatristen tutkimusten ja hoitojen kehittämistä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksytään muuttamattomina.

StVM 38/2009 vp — HE 151/2009 vp

Helsingissä 5 päivänä marraskuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Juha Rehula /kesk	Jukka Mäkelä /kok
vpj.	Sirpa Asko-Seljavaara /kok	Håkan Nordman /r
jäs.	Outi Alanko-Kahiluoto /vihr	Markku Pakkanen /kesk
	Maria Guzenina-Richardson /sd	Päivi Räsänen /kd
	Hannakaisa Heikkinen /kesk	Satu Taiveaho /sd
	Arja Karhuvaara /kok	Lenita Toivakka /kok
	Anneli Kiljunen /sd	Erkki Virtanen /vas.
	Marjaana Koskinen /sd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Harri Sintonen.